

Mátés Gábor r. őrnagy:

AZ INTÉZKEDÉSTAKTIKA-OKTATÁS IDEÁLIS FELTÉTELEI

DOI: 10.35926/HSZ.2025.3.4

ÖSSZEFOGLALÓ: A tanulmány az intézkedéstaktika-oktatás ideális feltételeit mutatja be, amelyek mind a rendészek, mind a honvédek oktatásához, képzéséhez segítséget nyújtanak. Ezen feltételek a hazai és külföldi kutatások eredményeiből, valamint a szerző oktatásban szerzett tapasztalataiból születtek. Az ideális feltételek azoknak a körülményeknek a hiánytalan megvalósulását jelentik, amelyek lehetővé teszik a lehető leghatékonyabb intézkedéstaktika-oktatást. A rendészek vagy honvédek képzésével foglalkozó bármely konkrét intézményben jelenleg megvalósuló intézkedéstaktika-oktatás a kéziratban nem képezi vizsgálat tárgyát.

KULCSSZAVAK: intézkedéstaktika, intézkedéstaktika-oktatás, feltétel, oktató, hallgató

A SZERZŐRŐL:

Mátés Gábor rendőr őrnagy, mesteroktató (Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Rendészeti Kiképzési és Nevelési Intézet), a Rendészettudományi Doktori Iskola hallgatója (ORCID: 0000-0003-2282-8696; MTMT: 10067734)

BEVEZETŐ

Az intézkedéstaktikával foglalkozó tantárgyakat az egyes oktatási intézmények különböző nevekkkel illelhetik. Ezekre a tantárgyakra a továbbiakban az egyszerűség kedvéért összefoglalóan csak „intézkedéstaktika-tantárgy” néven fogok hivatkozni. Dolgozatomban hazai és külföldi kutatások eredményei, valamint oktatói tapasztalataim segítségével igyekszem bemutatni ezen tantárgy ideális oktatási feltételeit, amelyek által az oktatás hatékonysága magasabbra emelhető. Habár rendőr oktatóként elsősorban rendőri szemüvegen keresztül vizsgálom az intézkedéstaktika oktatását, de megállapításaimmal éppúgy más rendész és honvéd tanulók, sőt akár már hivatásos rendészek és honvédek intézkedéstaktikai képzéséhez is segítséget kívánok nyújtani. Eközben a rendészeket vagy honvédeket képző konkrét iskolákban megvalósuló intézkedéstaktika-oktatás vizsgálatával nem foglalkozom.

AZ INTÉZKEDÉSTAKTIKA OKTATÁSÁNAK FELADATAI

Krauzer Ernő korábbi írásában már rámutatott, hogy a rendőrök képzésében az intézkedéstaktika-tantárgy kiemelt helyet foglal el. Ez az egyetlen tantárgy, amely szintetizálja az összes többi tantárgy ismereteit. Ahogyan az 1. számú ábra mutatja, mind a speciális szakmai tantárgyakat (például szolgálati ismeretek, csapatszolgálat stb.), mind a jogi (például büntetőjog, közigazgatásjog stb.), szakmai (például közrendvédelem, közlekedésrendészet stb.) és támogató tantárgyakat (például kommunikációs ismeretek, idegen nyelv stb.) lefedi az

intézkedéstaktika, ugyanis a rendőri intézkedések gyakorlati végrehajtása során megjelenik minden más tantárgyból származó ismeret, azok teljes komplexitásával.¹ Nincs ez másként a többi rendészeti szerv és a honvédség esetében sem.

1. ábra *Tantárgyak háromszintű csoportosítása*

Forrás: Krauzer 2022, 111.

Az intézkedéstaktika sokszínűségét tekintve kiemelkedik a többi tantárgy közül. Elsősorban gyakorlati tantárgy, melynek során a hallgatók elsajátítanak fogásokat, elvezető-, földreviteli, leszorítótechnikákat és egyéb közelharcelemeket. Ehhez megfelelő kondicionális és koordinációs képességekre és némi anatómiai ismeretre is szükség van. A képzés során megtapasztalják, milyen érzés egy idegen személyt megérinteni, ha kell, akkor neki fájdalmat okozni, ruházatát akár a legrejtettebb helyen átvizsgálni.

Megtanulják az eszközeik, például a bilincs, a rendőrbot vagy a vegyi eszköz szakszerű, biztonságos és arányos kezelését, valamint saját bőrükön is megtapasztalják ezek hatását. A lőfegyverek mint a legveszélyesebb kényszerítő eszközök kezelésének elsajátításával kiemelten foglalkoznak. Meg kell tanulniuk a lőfegyverek működési mechanizmusának elemétét, biztonságos kezelését, azok használatának az emberi szervezetre gyakorolt hatását.

Gyakorolják a verbális és nonverbális kommunikációt mind együttműködő, mind ellenszegülő, mind támadó személyekkel szemben, vagyis tudniuk kell nyugodt, udvarias hangnemben és hangos, határozott, felszólító módon is megnyilvánulni, illetve ezek között adott esetben váltani.

Végre kell tudniuk hajtani az intézkedéseket közterületen, lakásban, gépjárműben, tömegben, sötétben, világosban, tehát a legkülönbözőbb helyeken és körülmények között. A gyakorlási lehetőségek száma a helyszín és a környezet megválasztását illetően igen széles körű.

Képesnek kell lenniük azoknak a veszélyforrásoknak a felismerésére, amikre egy átlagos ember képtelen. Fel kell tudniuk ismerni a szélsőséges, átlagostól eltérő emberi viselkedések jellemzőit, a veszélyforrásként kezelendő helyszíneket, magatartásokat, helyzeteket, és ezekre meg kell tanulniuk megfelelő időben és módon reagálni.

Nemcsak technikai, hanem lélektani felkészítésben kell részesülniük, ami csökkenti a stressz teljesítőképességükre gyakorolt negatív hatását. Gyakorlás során rendszeresen olyan stresszhelyzetet kell teremteni számukra, ami bár kevésbé intenzív, mint a valóságban, mégis alkalmas arra, hogy pulzusuk jelentősen megemelkedjen, figyelmük beszűküljön, finommotoros mozgásuk romoljon. Ezáltal valós extrém stresszhelyzetben csökken az átélt stresszélmény, alacsonyabb lesz a pulzus, elkerülhető a teljesítményromlás, és 30%-kal

¹ Krauzer 2022, 111.

megnő a túlélési esélyük.² Ilyen stresszhelyzet előidézésére képes például a hallgatók olyan intézkedési szituációba helyezése, ahol megtámadják őket, löfegyvert kell használniuk, vagy megsérül a társuk, mert – sok más esemény mellett – ezekről kimondottan tartanak.³

A képzés további feladata a rendész és a honvéd (továbbiakban gyűjtőnéven: rendész) egészséges önbizalmának kiépítése. A lélektani képzés a félelem legyőzése és a sikerélmény megszerzése által nagyban hozzájárul ehhez.⁴ Szükség van a hallgatók részére adott pozitív visszacsatolásra és a pozitív élményekkel való gazdagításra. Amikor a rendész feladatának végrehajtása során olyan érzéssel találkozunk, ami ismerős számára, mert a képzés során már átélte azt, az szintén növeli az önbizalmát.⁵ Fontos megjegyezni, hogy a túlzott és alaptalan önbizalom arroganciához és a személyiség torzulásához vezethet. Ez azt eredményezi, hogy a rendész nem a valós természetét mutatja, ami által veszít a hitelességéből,⁶ és ez a rendészmunka kárára válhat.

A szakmai önismeret kialakítására is figyelmet kell fordítani. A rendészek nem egyforma adottságokkal és képességekkel rendelkeznek. Egy adott intézkedési helyzetben a helyes döntés meghozatalának vannak bizonyos korlátai, melyek egy része a döntést hozó személy tulajdonságaihoz köthető (mint például az értékrendje és a képességei).⁷ Ezek alapján elképzelhető, hogy ugyanabban az intézkedési helyzetben különböző rendészek különböző technika, taktika vagy eszköz alkalmazása mellett döntenek. A szakmai önismeret fejlesztésének célja, hogy az intézkedő tisztában legyen azzal, mik az erősségei, és mik a gyengeségei, ezáltal hatékonyabb döntés meghozatalára lesz képes az intézkedés eredményes befejezése érdekében.

A képzés során a rendészeknek szituációs gyakorlatokon kell részt venniük, ahol a tanult technikákat, taktikákat egyszerre alkalmazzák. Ennek során a képzésben részt vevőket olyan szituációkba kell helyezni, amely a valós feladataik ellátása során várhat rájuk, és amely extrém stresszt okozhat.⁸ Ez egy lehetséges intézkedési szituáció a valósághoz lehető legjobban közelítő modellezését és színházi körülmények közötti lefolytatását jelenti. A szituációk variációs lehetőségének száma ebben az esetben is igen nagy. A szituációs gyakorlatok vagy – ahogyan Farkas István és Végh József nevezték –, lélektaktikai képzések által kaphatnak a rendészek hiteles visszacsatolást az elsajátított képességek – ismeretek, jártasságok, készségek – gyakorlati működéséről, az erősségeikről és a fejlesztendő területekről egyaránt. Fejleszti a szakmai önismeretet, illetve segíti a mentális felkészülést is. A szituációs gyakorlatok végrehajtásának módját és részleteit – melyek ismerete szintén nagy jelentőséggel bír a hatékony intézkedéstaktika-oktatás végrehajtásában – nem kívánom bemutatni, azok a hivatkozott, Farkas István és Végh József által megírt publikációban megtalálhatóak.

Az intézkedéstaktikai képzés nem csupán gyakorlati, hanem elméleti ismereteket is tartalmaz. A rendészeknek tisztában kell lenniük az intézkedéstaktika elméleti hátterével, ami részben jogszabályok, részben taktikai, részben pszichológiai elemek és sok egyéb ismeret elsajátításából áll.

² Huszár 2011, 66.

³ Lehóczki–Gáspár 2021, 14.

⁴ Lehóczki 2023, 8.

⁵ Uo. 13.

⁶ Svetla 2014.

⁷ Retek 2023, 27.

⁸ Farkas–Végh 2004, 65.

Nincs még egy ilyen tantárgy, amely ennyire sokféle kompetencia kialakításával foglalkozik, ahol egyszerre jelenik meg a gyakorlat és az elmélet, ahol ennyi eszközzel kell megtanulni bánni, ahol jelen van mind a technikai, mind a taktikai, mind a lélektani képzés, ahol a tanórákon veszélyhelyzetet és stresszhelyzetet élnek át a hallgatók, és ahol a számonkérésben mindez megjelenik teljes komplexitásában. Tekintettel mindezekre, megállapítható, hogy az intézkedéstaktika igen előkelő, sőt kiemelt helyet foglal el a rendészek részére oktatott tantárgyak listáján.

AZ INTÉZKEDÉSTAKTIKA-TANÓRÁN RÉSZTVEVŐK LÉTSZÁMÁRÓL

A szakemberek között megoszlanak a vélemények abban a tekintetben, hogy pontosan mekkora az ideális létszám egy intézkedéstaktika-foglalkozáson. Egyesek szerint a négy-öt fő, mások szerint a 12–15 fő számít ideálisnak.⁹ Abban azonban egyetértés van, hogy ennél nagyobb létszám nem eredményezhet hatékony intézkedéstaktikai képzést, ugyanis ebben az esetben a képzésnek számos akadálya merül fel.

Egy konkrét mozdulat (például egy elvezető fogás) gyakorlásakor az oktató elmagyarázza és bemutatja a gyakorlat végrehajtásának módját. Ezután javasolt odalépnie egyesével minden hallgatóhoz, és ellenőrizni a mozdulatok végrehajtásának helyességét, ami az adaptív, differenciált oktatás megvalósításához szükséges.¹⁰ Tapasztalatom szerint a mozdulatok jelentős részét (függetlenül annak összetettségétől, bonyolultságától) első alkalommal a hallgatóknak több mint a fele hibásan hajtja végre. Egy mozdulat gyakorlására szánt időmennyiség alatt legfeljebb öt-hat fővel van lehetőség egyénileg foglalkozni. Ennél több hallgatóval történő egyéni foglalkozás több időt venne igénybe, ami azonban már – a Z generációra jellemző figyelemzavar és a túlingerlésre irányuló igény miatt – a többi hallgató figyelmének és érdeklődésének elvesztésével jár.¹¹ Ez azt eredményezi, hogy a számukra már unalmassá vált gyakorlást befejezik, és más érdekesebb ingerrel próbálják lekötni a figyelmüket. Hibajavítás tekintetében tehát nem javasolt a 12–15 fős létszám túllépése.

A létszám növekedésével egyenesen arányosan nő a fegyelmezés nehézsége is. Több hallgató nagyobb zajt kelt, és nagyobb területet foglal el. Míg az oktató a hallgatói csoport egyik szélén ellenőrzi a gyakorlatok végrehajtásának helyességét, a csoport másik szélén elhelyezkedő hallgatóknak – miután az oktató kellően eltávolodott tőlük –, lehetőségük nyílik a rendbontásra, ami általában nagyobb zajt eredményez, és zavarja az óra menetét. Minél nagyobb egy csoport létszáma, annál gyakrabban kell az oktatónak a fegyelmezéssel foglalkoznia, ami jelentős időt vesz el a gyakorlásból. Tehát az ideális létszám túllépése fegyelmezési problémákat is generál.

A rendőrség folyamatosan távolodik a militarizáltságtól, amelynek részét képezi az egyéni, a hallgató saját képességeihez igazított oktatás is, ezért a rendőrök intézkedéstaktikai képzésében a tömegképzés nem lehet alternatíva. Ha egy rendőr például kiemelkedően jó fizikummal rendelkezik, míg egy másik inkább a fegyverkezelésben ügyesebb, nem szabad mindkettejükkel szemben ugyanazt az elvárást támasztani, hanem az erősségeikre kell koncentrálni, és azt a lehető legjobban kiaknázni. Ezen tulajdonságok felismerése az egyes hallgatókban csak akkor tud megvalósulni, ha az oktatónak lehetősége van a hallgatók megismerésére, ami 15 fős létszám felett egyre kevésbé lehetséges.

⁹ Lehoczki 2023: i. m. 10.

¹⁰ Kövecsesné 2010, 4.

¹¹ Uo. 1.

A Farkas István és Végh József által kidolgozott lélektaktikai (szituációs) gyakorlatok egyszerre legfeljebb két fő hallgató gyakorlását teszik lehetővé, ugyanis az egyes szituációkat legtöbbször járőrpárokban kell megoldani. 15 fős csoportlétszám esetében a többi 13 fő csupán kívülről figyeli a szituációt, ami szintén tanulságos lehet számukra, de nem összehasonlítható azzal az élménnyel, amit a szituációban való részvétel képes nyújtani. Tapasztalatom szerint egy átlagos szituációs gyakorlat (előkészülettel, végrehajtással és kiértékeléssel) megközelítőleg 30 percet vesz igénybe. Persze tarthat egy gyakorlat ennél jóval tovább vagy akár rövidebb ideig is, de a fél órát egy reális középtértéknek tartom. 15 fős csoport esetében tehát megközelítőleg négy óra szükséges ahhoz, hogy a csoport minden tagja legalább egy alkalommal részt vegyen egy ilyen jellegű képzésben. Szeretnék rávilágítani, hogy a négyórás időtartam alatt a csoport minden tagjának csupán 30 perc időtartamra nyílik lehetősége a gyakorlásra, a maradék három és fél órában nem. 30 fő esetében szintén csak 30 perc/fő az érdemi munka, de a nem gyakorlással töltött időtartam már megnő 7 és fél órára. A csoportlétszám növekedésével egyenes arányban növekszik azon órák száma is, melyekben a hallgatóknak nincs lehetőségük érdemi munka végzésére. Bizonyos létszám felett az oktatónak fontolóra kell vennie, hogy érdemes-e – az egyébként felbecsülhetetlen értékű – szituációs gyakorlatokat beépítenie a képzés tematikájába, vagy sem.

A GYAKORLÓESZKÖZÖKRŐL, FELSZERELÉSEKRŐL

Az intézkedéstaktikai képzés elejétől végéig minden résztvevőnek javasolt viselnie a számára rendszeresített felszerelések gyakorló változatának mindegyikét, vagyis a bilincset, a rendőrbotot, a vegyi eszközt, a löfegyvert és a rádiót. Ezen túl maguknál kell tartaniuk egyéb, nem rendszeresített, mégis nélkülözhetetlen eszközöket, különösen a lámpát és a kesztyűt. Mindezeket taktikai övre érdemes felerősíteni. Függetlenül az aktuálisan gyakorolni kívánt intézkedéstaktikai elemtől a hallgatóknak javasolt a fent említett felszerelések mindegyikét a foglalkozás teljes időtartama alatt magukon viselni. A rendszeres kapcsolat az eszközökkel meggyorsítja azok megismerését és szakszerű, biztonságos használatuknak vagy akár védelmüknek elsajátítását. Ezenfelül segíti a szakmai önismeret kialakítását, hiszen intézkedési gyakorlat közben minden alkalommal lehetősége van a hallgatónak, sőt rákényszerül, hogy kiválassza azt az eszközt, ami megítélése szerint a legalkalmasabb az intézkedés lefolytatására. Ha a gyakorlások alkalmával mindig csak egyetlen eszköz van nála, a szakmai önismerete nem tud fejlődni. Mindez megvalósításához természetesen arra van szükség, hogy rendelkezésre álljon minden eszközből legalább annyi, ahány hallgató egy foglalkozáson egyszerre megjelenik.

A már említett szituációs gyakorlatok, illetve lélektani képzések megvalósításához elengedhetetlenek a taktikai házak, amelyekben felülről lehetőség nyílik a helyiségek és az azokban zajló gyakorlatok megfigyelésére. Segíti a gyakorlást, ha a taktikai házak minél több és minél változatosabb helyiségből állnak, ezek élethűen vannak berendezve, és minél több nyílászáró (ajtó, ablak) található bennük. A taktikai házakba érdemes kamerákat felszerelni, amelyek lehetővé teszik a végrehajtott gyakorlatok újbóli megtekintését és elemzését.

Az intézkedéstaktika részét képezik a gépjárművel kapcsolatos intézkedések. Ezek gyakorlásához valódi személygépjárművekre van szükség. Nem követelmény, hogy működő motorral rendelkezzenek, az is elegendő, ha állnak. Így is lehetőséget biztosítanak a szükséges elemek gyakorlásához. Tapasztalatom szerint akkor a leghatékonyabb az oktatás, ha öt-hat fő hallgatóra jut egy darab jármű, tehát egy 15 főből álló csoport esetében 3 jármű elegendő. Ennél nagyobb létszámú csoport hatékony gyakoroltatásához több járműre van

szükség. A járművek követésének és megállításra kényszerítésének taktikái szintén az intézkedéstaktika részét képezik, azok gyakorlása azonban speciális feltételekhez kötött, ezért az oktatásuk nem az intézkedéstaktika tanórák keretein belül történik.

Az intézkedéstaktika oktatásához szükség van egyéb kiegészítő felszerelésekre, melyek a biztonságot vagy az élethű gyakorlás lehetőségét segítik elő. Ilyen eszközök például a gyakorló kések, egyéb gyakorló fegyverek, gyakorlás céljára kialakított berendezések, védőfelszerelések, ruházatok, melyek listája igen hosszú. Ezek kiválasztására nem teszünk konkrét javaslatot. Minél szélesebb az eszközök palettája, annál változatosabb, biztonságosabb és élethűbb képzést tesznek lehetővé.

A TANÓRÁK SZÁMÁRÓL

Retek Amadé munkájában bemutatja a Henriksen és Kruke által kidolgozott¹² szakmai fejlődés szintjeit. Eszerint megkülönböztetünk:

- kezdő,
- haladó,
- kompetens,
- szakértő és
- mester szinteket.

A kompetens szint azt jelenti, hogy a személy képes felismerni mintákat és prioritásokat, és képes összetettebb döntéseket hozni. Kialakul benne a döntések irányítását szolgáló intuíció.¹³ Véleményem szerint ez az a szint, amit az iskolákban a hallgatók fejlődése tekintetében célként kell kitűzni. A haladó szinten lévők még nem kellően értik a szakmát, a szakértő szint elérése pedig az ahhoz tartozó magas kompetenciákat figyelembe véve nem reális célkitűzés.

A képességek kialakulásának fokozatai:

- ismeret,
- jártasság és
- készség.

*„Jártasságról beszélünk akkor, ha az alkalmazásban való gyakorlottság már bizonyos mértékben kialakult, de alkalmazás közben még lépten-nyomon fel kell idéznünk a tanult ismereteket.”*¹⁴ Megítélésem szerint az intézkedéstaktika oktatásában a kompetens szint egyenértékű a jártassággal, tehát a hallgatókat a fejlődés szintjei tekintetében a kompetens szintig, képességek tekintetében pedig a jártasságig kell eljuttatni.

Megállapításommal némileg ellentmondásban van az, amire Lehóczki Ágnes munkájában rámutat, miszerint a rendészek felkészítésében érdemes a gyakran alkalmazott elemek (például a bilincselés) túlgyakorlása, túltanulása, ami azért szükséges, mert ezáltal a mozdulatok automatizmussá, vagyis készség szintűvé válnak, és így kevesebb figyelmet igényelnek.¹⁵ Ez az elmélet tehát a készség szint elérését szorgalmazza az általam

¹² Henriksen–Kruke 2020.

¹³ Retek 2023: i. m. 53.

¹⁴ Veszprémi 1983, 112.

¹⁵ Lehóczki 2023: i. m. 34.

javasolt jártasság szint ellenében. Szintén Lehóczki mutat rá Schneider és Schifffrin munkásságára,¹⁶ amely szerint az automatizmusok kialakulása és rögzülése körülbelül 2100 ismétlés után látható.¹⁷

Ezt a kutatási eredményt figyelembe véve megvizsgáltam, hogy a hallgatókat milyen feltételek mellett lehetne eljuttatni az intézkedéstaktikai elemek készség szintű elsajátításáig. Tegyük fel, hogy egy intézkedéstaktika-tanórán öt különböző mozdulatot gyakorolnak a hallgatók, és minden egyes mozdulatot négy alkalommal ismételnék meg! (Véleményem szerint a feltevésem reális, ugyanis egy tanórán belül nincs idő ötnél több elem gyakorlására, és a hallgatók nem hajlandóak négy-nél többször megismételni ugyanazt a mozdulatot, mert unalmassá válik számukra.) Tegyük fel továbbá, hogy az intézkedéstaktika összesen 25 gyakran alkalmazott mozdulat elsajátításából áll! (Véleményem szerint ez egy óvatos becslés, mert ennél több gyakran alkalmazott eleme van az intézkedéstaktikának.) Ezekkel a számokkal számolva tehát mind a 25 mozdulat 2100 ismétléssel történő begyakorlásához 2625 tanórára lenne szükség. Ha azt feltételezzük, hogy a képzés négy éven át tart, akkor hetente 27 intézkedéstaktika-tanórát kellene tartani ugyanannak a csoportnak, vagyis kétéves képzés esetében heti 54 órát. Ez sehogyan sem kivitelezhető, tehát a mozdulatok készség szintű elsajátítása nem reális célkitűzés, még akkor sem, ha szükséges lenne. Visszaülök tehát a fejezet elején tett megállapításomra, mely szerint a jártasság szint a reális célkitűzés, melynek eléréséhez jóval kisebb óraszám is elegendő lehet. Ugyanakkor tartsuk szem előtt, hogy a készség szintű elsajátítást a megállapítottak fényében annyira meg kell közelítenünk, amennyire csak lehetséges, tehát az intézkedéstaktikában szinte soha nem beszélhetünk elégséges óraszámról.

A mozdulatok gyakorlása mellett még nem esett szó az intézkedéstaktika egyéb elemeiről, különösen a mentális felkészítésre szánt időmennyiségről. A megfelelő mentális felkészültség eléréséhez Lehóczki 8–15 alkalmat javasol¹⁸ (átlagosan tíz alkalommal számolok), melyek megvalósíthatók a már említett lélektaktikai tréningekkel. Ha feltételezzük, hogy a csoport 15 főből áll, és egy (90 perces) tanórán hat fő (3×2 fő) tud részt venni a mentális felkészítésen, akkor ahhoz, hogy mind a 15 fő tíz alkalommal részt vehessen ilyen jellegű felkészítésen, 25 (90 perces) tanórára, vagyis 50 normál (45 perces) tanórára van szükség. Összehasonlításképpen a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Karon egy félévben összesen 28 intézkedéstaktika tanóra áll rendelkezésre, tehát az 50 tanóra kizárólag a lélektaktikai tréningekre igen soknak mondható. Ha a csoport történetesen nem 15, hanem 30 főből áll, akkor már 100 tanórára lenne szükség. Természetesen kevesebb, akár öt-hat alkalom is elegendő lehet egy hatékony mentális képzés megvalósításához, azonban ha a csoport létszáma a 15 főt jelentősen meghaladja, akkor a hallgatók mentális felkészítése már nem lehetséges.

AZ OKTATÓK SZÁMÁRÓL

Az intézkedéstaktika-tanórákon részt vevő oktatók ideális száma függ a tanóra jellegétől. Amennyiben egyszerű mozdulatok begyakorlása, eszközök használata történik, akkor az ideális létszámú 15 fős csoporthoz elegendő egy fő oktató. A korábban már említett hibajavítás és fejtárgy megismerése ekkora létszám esetében megoldható. Amennyiben a csoport létszáma

¹⁶ Schneider–Schifffrin 1977.

¹⁷ Lehóczki 2023: i. m. 35.

¹⁸ Lehóczki 2023: i. m. 10.

nő, úgy az oktatók számának is növekednie kell. 16–30 fős csoport esetében két fő, 31–45 fős csoport esetében már három fő oktató szükséges, hogy egyszerre jelen legyen a tanórán.

Lövészetben 15 fő hallgatóhoz a biztonság garantálásának érdekében minimum két fő oktató szükséges. Az éles lögyakorlat végrehajtása során úgy kell a hallgatók háta mögött elhelyezkedni, hogy a lőtérbiztonsági szabályok súlyos megsértése esetén (például ha egy hallgató a töltött lőfegyverének a csövét nem a kijelölt lőirányba tartja) az oktató rövid időn (lehetőleg egy-két másodpercen) belül odaérjen, és megelőzhesse a balesetet.

Szituációs gyakorlás esetében 15 fő hallgatóhoz három fő oktató az ideális. Az első oktató a szituációs gyakorlat vezetéséért felelős. Ő indítja el és állítja le az egyes gyakorlatokat, instruálhatja a gyakorlatban részt vevő jelzőket (az intézkedésben szereplő személyeket), végül értékeli a gyakorlatot. A második oktató a jelző (legtöbbször az intézkedés alá vont személy) szerepébe helyezkedik, hiszen az oktató tudja legjobban, hogy a hallgatóval szemben milyen magatartást kell tanúsítania, mennyire lehet agresszív, mekkora erőt fejthet ki ellenszegülés-kor, hogyan irányítsa belülről úgy a szituációt, hogy a hallgatónak sikerélményt szerezzen stb. A harmadik oktató több feladatot is elláthat. Akár segíthet közvetlenül a gyakorlatok megkezdése előtt a felszerelések kiosztásában, a járópárok részére az eligazítások megtartásában, de megítélésem szerint a leghasznosabb az, ha a szituációban éppen nem részt vevő hallgatókkal foglalkozik. Tarthat a részükre külön gyakorlást annak érdekében, hogy minél nagyobb számban ismételjék a munkájukban gyakran alkalmazott mozdulatokat, és ezzel minél közelebb kerüljenek a már említett készség szintű elsajátításhoz. Az első oktató nem helyettesíthető, hiszen nélküle nem lehetséges a szituációs gyakorlatok megtartása. A második oktató helyettesíthető más jelzőkkel (például hallgatókkal), ám ők – képzettségük és tapasztalatuk hiánya miatt – kevésbé teszik hatékonyá a gyakorlást. A harmadik oktató hiánya esetén senki nem foglalkozik azokkal a hallgatókkal, akik éppen nem vesznek részt a szituációban, így ők nem végeznek érdemi munkát a foglalkozáson, nem gyakorolnak, nem fejlődnek, számukra a tanórának ezen része elvesztegetett idő. Mindezt figyelembe véve az ilyen jellegű tanórákon indokolt a három fő oktató részvétele.

A korábban említett jelzői szerep ellátásához a legideálisabb az, ha egy olyan felkészült rendész alakítja a jelző szerepét a szituációban, akit a hallgatók nem ismernek, akivel még nem találkoztak, akit nem látnak nap mint nap. Ezzel fokozható a stresszélmény, és hatásosabb a gyakorlás. Erre a feladatra felkérhető egy másik szervezet vagy szervezeti egység tagja.

AZ OKTATÓK KOMPETENCIÁIRÓL

Az intézkedéstaktika-oktatók kompetenciáit két csoportba sorolom:

- rendész szakmai kompetenciák és
- pedagógiai kompetenciák.

Az oktatóknak rendész végzettséggel és megfelelő mértékű közterületi szolgálati, harcászati tapasztalattal kell rendelkezniük, mert csak így lehet kellő rálátásuk a rendészeti intézkedésekre. Minél több intézkedésben vett részt a rendész, minél többször alkalmazta már az intézkedéstaktika elemeit, annál hitelesebben tud az egyes technikák és taktikák alkalmazásáról beszélni. Előnyt jelent, ha a rendész jó fizikummal (kondicionális és koordinációs képességekkel) és jó lökészséggel rendelkezik, ezzel további jó példát mutat a hallgatóknak. Megjegyzem, a túlzott intézkedési tapasztalatnak is lehetnek hátrányai, ugyanis (ahogyan korábbi kutatásaimból kiderül) a rendészek legtöbbször eredményesen fejezik be az intézkedéseiket, de kevésbé figyelnek oda a biztonságosságra vagy szakszerűsége, így kialakulhat

náluk egy hibás rutin, melynek megváltoztatása utólag igen nehéz. Például ha egy rendész évekig úgy intézkedett lakásban, hogy közvetlenül az ajtóval szemben állt, és egyetlen alkalommal sem sérült meg, akkor azt fogja vélelmezni, hogy ez egy jól működő taktika, pedig annak a veszélye, hogy valaki az ajtót átlövi egy lőfegyverrel, végig fennállt. Szükség van tehát a rendészeti tapasztalatra, de nem szabad csupán a tapasztalatból következtetéseket levonni a rendész tényleges intézkedéstaktikai tudására vonatkozóan.

Amik kevesebb figyelmet szoktak kapni az oktatók és vezetőik részéről, azok a pedagógiai kompetenciák. Egy oktatónak értenie kell az információ átadásának megfelelő módjához. Ismernie kell didaktikai módszereket, tudnia kell azokat megfelelő időben és módon alkalmazni. Kiemelt figyelmet igényel a differenciálás (egyéni sajátosságokra tekintettel való foglalkozás) képessége, a tanterv, tanmenet és óravázlat jelentőségének felismerése és elkészítésének képessége. Figyelmet kell fordítani továbbá a többféle megközelítés lehetőségére, az érthetőségre, a fokozatosságra, a motiválásra, a szemléletességre és sok egyéb olyan dologra, amelyekkel a pedagógia tudománya foglalkozik. Pedagógia nélkül nem lehet kellően hatékony az intézkedéstaktika oktatása, nélküle az oktatás minősége mindig csorbát fog szenvedni – elsajátítása azonban nem könnyű és rövid távú feladat. Az intézkedéstaktika-oktatók felvételénél vizsgált szempontnak kell lennie a jelentkező rendészeti és pedagógiai képességeinek egyaránt. A már oktatóként dolgozóknak pedig kötelességük folyamatosan továbbképezniük magukat mind a két területen.

A 2020-as évek előtt a pedagógia nem kapott nagy szerepet az intézkedéstaktika oktatásában. Az oktatók erre irányuló kompetenciáit nem vizsgálták, erre irányuló fejlesztés nem volt meghatározva részükre. A rendőrök intézkedéstaktikai képzésének végrehajtásáról szóló új ORFK-utasításban jelenik meg először az erre irányuló igény: „Az instruktor és a vezető instruktor kijelölésének további feltétele, hogy [...] fizikailag és az oktatói kompetenciáit tekintve is képes legyen az intézkedéstaktikai szituációk gyakorlati oktatására.”¹⁹ Bár az ORFK-utasítás nem határozza meg részletesen az oktatói kompetenciákat, már a megemlékezésük is jó kezdeményezés.

ÖSSZEFOGLALÁS

Dolgozatomban rámutattam arra, hogy az intézkedéstaktika kiemelten fontos és egyedülállóan sokszínű tantárgy. Az oktatás feltételeinek megteremtésére fokozott figyelmet kell fordítani, mert az alapjaiban határozza meg a rendész felkészültségét, szolgálatellátásának minőségét és a biztonságukat. Amennyiben a hallgatók létszáma meghaladja az ideális nagyságot, vagy az oktatók létszáma nem éri el az elégséges nagyságot, az oktatás minősége, a tananyag átadásának lehetősége és ezáltal a rendészek megfelelő intézkedéstaktikai képzettsége veszélybe kerül. A gyakorló felszerelések meglétére is figyelmet kell fordítani, hogy a hallgatók minél biztonságosabb környezetben tanuljanak meg bánni minden számukra nélkülözhetetlen eszközzel, és közben fejlődhessen a szakmai önismeretük. Az intézkedéstaktika-oktatás egyik legnagyobb vívmánya a lélektaktikai tréning, amely hozzájárul a szakmai önismeret kialakításához, az egészséges önbizalom megteremtéséhez és a taktikai összefüggések tisztánlátásához. A legfontosabb feladata azonban a mentális felkészítés, ami megközelítőleg harmadával növeli a rendészek túlélési esélyeit extrém stresszhelyzetben. Az ilyen jellegű képzésekhez elengedhetetlen egy jól megépített és berendezett taktikai

¹⁹ 31/2024. (XII. 6.) ORFK-utasítás, 9. pont.

ház, amely nélkül már szinte elképzelhetetlen az intézkedéstaktika oktatása. A hallgatók felkészítése során törekedni kell a készség szintű képességek megteremtésére, legalábbis az ahhoz történő közelítésre, de reális, elérhető célként érdemes a jártasság szintű képességeket kitűzni. Ez azonban csak abban az esetben érhető el, ha az oktatók megfelelő szintű rendészeti és pedagógiai kompetenciákkal egyaránt rendelkeznek.

Soraimat Finszter Géza gondolataival zárom: „*a hozzáértéssel alkalmazott kényszer pedig csakugyan képes a társadalom értékeinek megvédelmezésére. [...] A hatósági kényszer rosszul alkalmazva értékpusztító lehet.*”²⁰

FELHASZNÁLT IRODALOM

- 31/2024. (XII. 6.) ORFK-utasítás az intézkedéstaktikai képzés végrehajtásáról. <https://net.jogtar.hu/jogszabalydocid=A24U0031.ORF×hift=ffffff4&txtreferer=00000001.TXT> (Letöltés időpontja: 2025. 03. 20.)
- Farkas István – Végh József: *A lélektaktikai képzés elvei, módszerei és gyakorlati tapasztalatai*. Új Honvédségi Szemle, 58. évf. 2004/8., 63–75.
- Finszter Géza: *Rendészettan*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2018.
- Henriksen, Steinar Vee – Kruke, Bjorn Ivar: *Norwegian Police Use of Firearms: Critical*. Nordic Journal of Studies in Policing, Vol. 7, Issue 2, 2020. 12. 09., 99–120. <https://doi.org/10.18261/issn.2703-7045-2020-02-03> (Letöltés időpontja: 2025. 03. 20.)
- Huszár László: *A speciális képzési formák helye, szerepe a büntetés-végrehajtásban*. Börtönügyi Szemle, 30. évf. 2011/1., 63–68.
- Kövecsesné Gösi Viktória: *A digitális korszak oktatásmódszertani kihívásai*. Széchenyi István Egyetem, Győr, 2010.
- Krauzer Ernő: *Az intézkedéstaktika oktatásánál alkalmazott didaktikai módszer kiterjesztése a teljes rendőr tiszthelyettes képzésre*. Rendőrségi Tanulmányok, 5. évf. 2022/2., 104–120.
- Lehóczki Ágnes: *Intézkedéslélektan intenzív stresszhelyzetben*. Nemzeti Közszerződési Egyetem – Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal, 2023.
- Lehóczki Ágnes – Gáspár Miklós: Investigating stress factors during police actions among Hungarian police personnel [Poszter]. 8th Nordic Police Research Conference, Finnország, 2021.
- Retek Amadé: *Az intézkedéstaktika pszichológiájáról*. Nemzeti Közszerződési Egyetem – Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal, 2023.
- Schneider, Walter – Shiffrin, Richard M.: *Controlled and automatic human information processing: I. Detection, search, and attention*. Psychological Review, 84. évf. 1977/1., 1–66. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.84.1.1> (Letöltés időpontja: 2025. 03. 20.)
- Svetla Erzsébet: *Önismeret és együttműködés a közszolgálatban*. Nemzeti Közszerződési Egyetem, Magyar Program, 2014.
- Veszprémi László: *Pedagógiai fogalmak eltérő megfogalmazása, értelmezése a tanárképzésben és az iskolai gyakorlatban*. A Juhász Gyula Tanárképző Főiskola tudományos közleményei: tanulmányok a pedagógia és a pszichológia köréből 1, Szeged, 1983, 109–120.

²⁰ Finszter 2018, 149.